

<https://doi.org/10.26565/2227-1864-2025-97-11>
УДК 81'373:821.161.2-1]:929

Компаративні конструкції в поезії Віталія Білозіра як елементи ідіостилю митця: семантико-тематична класифікація об'єкта

Оксана Гаврилюк

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова;
(вул. Пирогова, 9, м. Київ, 01601, Україна);
e-mail: o.r.havrylyuk@udu.edu.ua; <https://orcid.org/0009-0007-1106-5079>

Олена Конєєва

старший викладач кафедри української мови,
Український державний університет імені Михайла Драгоманова;
(вул. Пирогова, 9, м. Київ, 01601, Україна);
e-mail: olenakoneeva@gmail.com; <https://orcid.org/0009-0001-5509-111X>

У сучасній лінгвістичній науці зростає зацікавленість дослідників вивченням стилістичних фігур, зокрема компаративних конструкцій як виражальних засобів мови. Актуальність наукової розвідки зумовлена потребою вивчення компаративних конструкцій у поетичному доробку сучасного українського поета Віталія Білозіра як важливих засобів формування ідіостилю митця. Дослідження компаративних структур у художньому тексті є особливо цінним, адже вони слугують одним із найефективніших засобів створення образності, а також відображають специфіку авторського світобачення й індивідуального стилю.

Мета статті — здійснити семантико-тематичну класифікацію об'єкта компаративем у поезії Віталія Білозіра в контексті дослідження ідіостилю митця.

Виявлено, що компаративні конструкції у творчості поета виконують не лише образотвірну функцію, а й сприяють формуванню унікальної концептуальної системи, де об'єкти порівняння набувають символічного значення. Аналіз засвідчив, що вибір об'єкта порівняння в поезії Віталія Білозіра часто пов'язаний із природними елементами, емоційними станами та філософськими концептами, що дає підстави розглядати його поетичний світ як багатовимірну систему, у якій кожна деталь має глибокий сенс. Поет поєднує індивідуальний досвід із загальнолюдськими цінностями, а також формує власну поетичну картину світу. У статті проаналізовано такі семантичні групи об'єктів порівнянь: конфесійну лексику, персоніми, соматизми, флороніми, зооніми, назви споруд та їхніх частин, явищ природи, матеріально-речовинні, часові та просторові поняття, конкретні та абстрактні назви.

Результати дослідження сприяють кращому розумінню механізмів формування ідіостилю сучасного українського поета та відкривають нові перспективи для аналізу компаративних конструкцій у поезії.

Ключові слова: компаративем, типологія об'єкта порівняння, поетичний дискурс, лексична семантика, авторське мовотворення.

Постановка проблеми. Порівняльні конструкції як одна з найпродуктивніших стилістичних фігур мови є не лише засобом художнього змалювання дійсності, а й способом концептуалізації індивідуально-авторського бачення світу. У наукових студіях поки недостатньо досліджено питання функціонування індивідуально-авторських компаративних структур у поезіях молодих українських митців, до яких належить Віталій Білозір — член Національної спілки письменників України, автор трьох поетичних збірок. Особливої уваги потребує аналіз семантики об'єкта порівняння,

адже саме цей компонент уможливує виявлення специфіки образного мислення поета, напрямів його асоціативного моделювання та закономірностей формування поетичного світу.

Актуальність дослідження зумовлена щоразу більшим інтересом сучасної лінгвістичної науки до вивчення індивідуально-авторських моделей мовотворення та пошуком нових підходів до опису поетичного ідіостилю. Увага до компаративних конструкцій у творчості Віталія Білозіра зумовлена тим, що вони формують основу ідіостилю, становлять важливий елемент його образної системи, у якій відображено і особистісне

світобачення, і ширші культурно-ціннісні орієнтири українського суспільства. Наукове значення роботи полягає в тому, що вона розширює уявлення про функційні можливості компаративних конструкцій у поезії та поглиблює знання про закономірності формування сучасного українського поетичного дискурсу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Наукові дослідження останніх років зосереджені на вивченні семантики компаративем, зокрема на виокремленні лексико-семантичних полів та аналізі функційних особливостей суб'єкта й об'єкта порівнянь у художньому дискурсі. Це теоретичні напрацювання, що уточнюють традиційні підходи до аналізу компаративності: окрім структурно-формальних характеристик, дослідники акцентують увагу на семантиці суб'єкта чи об'єкта як ключовому маркері ідіостилю автора, стилістичних властивостях та експресивно-виражальному потенціалі порівняльних конструкцій у художніх текстах. Зокрема М. Баган і В. Заскалета описали компаративемі в романі-колажі Дмитра Кешелі «Родаки» [1; 8], В. Городецька та А. Гулак – у поезії Василя Стуса [6; 7], С. Рошко – в українському фольклорі [10], В. Філінюк – у поетичному ідіолекті Миколи Дмитренка [15], Н. Шатілова – у художніх творах Сидора Воробкевича [16], Л. Юлдашева – у сучасній воєнній ліриці [17] та ін. Нині науковці також виявляють інтерес до структурної організації порівнянь та аналізу їхніх граматичних ознак (В. Герман, Н. Кириленко [5] та ін.). Цінними є наукові напрацювання щодо виокремлення підходів до вивчення ідіостилю в лінгвістичних дослідженнях художнього тексту (Ю. Калимон, І. Кульчицький, І. Ліхнякевич [9], І. Сидоренко [11], О. Скоробогатова [13]) тощо.

Мета дослідження – здійснити семантико-тематичну класифікацію об'єкта компаративем у поезії Віталія Білозіра в контексті дослідження ідіостилю митця. Мета наукової розвідки передбачає розв'язання таких **завдань**: 1) виокремити порівняльні конструкції в поетичному доробку Віталія Білозіра; 2) проаналізувати семантичні ознаки виявлених компаративем; 3) систематизувати й погрупувати об'єкти порівняння за семантико-тематичним принципом; 4) визначити роль компаративних конструкцій у формуванні ідіостилю митця та їхнє значення для реалізації авторської концептуальної картини світу.

Об'єктом дослідження є компаративні конструкції в художніх творах Віталія Білозіра, а **предметом** розгляду стали семантико-тематичні особливості об'єктів порівнянь у поезіях Віталія Білозіра. У процесі дослідження було використано аналітико-описовий метод для фіксування й систематизування фактичного матеріалу, структурний, що дав змогу

проаналізувати будову порівняльних конструкцій, та метод семантичного аналізу для виявлення смислової структури компаративем і логіко-смислових зв'язків між компонентами порівняльних конструкцій.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Порівняльні конструкції в поетичному доробку сучасного українського поета Віталія Білозіра є важливими засобами формування авторського ідіостилю, «для якого характерний індивідуальний підхід до відбору й використання мовних знаків і їх комбінації, типових для автора засобів актуалізації або нейтралізації мовних значень» [13, с. 67]. Компаративемі є виразними мовними елементами, притаманними більшості поетичних творів митця, що вирізняють їх з-поміж художніх творів інших авторів.

За визначенням, поданим у виданні «Українська мова: енциклопедія», «порівняння – це фігура мови або рідше троп (у формі ор. в. ім.), що полягає в зображенні особи, предмета, явища чи дії через найхарактерніші ознаки, які є органічно властивими для інших. В основі порівняння лежать логічні операції виділення найсуттєвішої ознаки описуваного через пошук іншого, для якого ця ознака є виразнішою, зіставлення з ним і опис» [14, с. 507]. У сучасній лінгвістиці науковці розглядають порівняння як об'єкт вивчення лексикології, фразеології, стилістики, синтаксису тощо.

Порівняння базуються на подібності кількох предметів чи явищ об'єктивної дійсності за істотними ознаками. Н. Сизоненко, досліджуючи семантичну структуру порівнянь на матеріалі художньої творів, стверджує, що «виникнення компаративем тісно пов'язано з логічними процесами встановлення подібності й відмінності між об'єктами людського буття, вихопленням найяскравіших ознак серед об'єктів, які належать до одних чи різних класів, підкреслення їхньої унікальності» [12, с. 76]. Така аналогія може мати традиційний характер, закріпленій у мовній системі та відтворюваний з допомогою узвичаєних зворотів, і несподіване, індивідуально-авторське наповнення. Усталені порівняльні конструкції (*дівчина як квітка*) є результатом тривалого функціонування в мовній свідомості й вирізняються передбачуваністю асоціацій і здатністю викликати в реципієнта цілком конкретні образні уявлення. Щодо індивідуально-авторських порівнянь М. Баган, В. Заскалета слушно зауважують, що вони «становлять місткі ментально-емоційні комплекси, які кожен читач може інтерпретувати по-своєму: як мегапотужний цікавий образ чи, навпаки, як дивний, непереконаливий спосіб інтерпретації чогось. ... індивідуально-авторські порівняння в структурі художнього тексту завжди відповідають задуму автора й спрямовані на встановлення якомога тіснішого зв'язку з читачем, виклик у нього не лише замилювання, а й цілком самостійних рефлексій» [1, с. 32].

Класичне порівняння, як зазначає більшість дослідників, характеризується трикомпонентною організацією, що містить суб'єкт порівняння, об'єкт порівняння та ознаку, на підставі якої здійснюється зіставлення предметів чи явищ. Саме об'єкт порівняння та ознака, за якою порівнюють елементи, є найважливішими складниками, які дають змогу авторові викликати в читача певну емоційну реакцію [8, с. 133].

Поетичні тексти Віталія Білозіра рясніють оригінальними порівняльними конструкціями, об'єкти яких можна поділити на кілька груп за семантико-тематичним принципом. Класифікування здійснено з урахуванням прямого значення лексеми (компаративного ядра об'єкта порівняння) з частковим залученням контекстуального.

1. Конфесійна лексика численно представлена у творчому доробку митця: а) назви біблійних персонажів, напр.: *ти ці голі дерева караєш, як Бозя, не києм, а вчинком* (3, с. 25); *пробач мені, Боже, що риси твої побачив у іншому, що проти ночі хрестив його, як Йоан* (3, с. 80). *Господи, списами дим вникає, немов тринадцятий із апостолів* (3, с. 29); б) старослов'янськими та грецизмами на позначення сакральних предметів, напр.: *а ти сидиш, мов небож, край столу / і рахуєш насіння, перебираєш його, / мов срібні моці весняних трав* (4, с. 8); *і тепер такий він красивий, мов храм* (4, с. 33); *ніч, ніби риза, воїстину хтива* (4, с. 49); *приклав ту світлинку до уст, ніби то хрест святого* (3, с. 8); *вірив би в сльози, ніби у тризбицький прах* (3, с. 7); в) біблеїзми зі значенням відступу від Божих заповідей та опрідметнених дій, напр.: *і горіхове листя... здійснить її обпливе доквіл / твого мовчання й осяде, мов гріх, мов скверна* (3, с. 15); *чорна квітка / пустилась в небо, немов молін* (3, с. 34).

2. Персоніми: а) найменування за статтю, напр.: *[сонце] дражниться, / немов хлопця* (4, с. 16); *стоять свічі у золоті, ніби дівчата в купанні* (4, с. 36); б) найменування за родинними зв'язками, напр.: *А я ні в чім і ні по чім, як справжній тато, / Їх обійму* (3, с. 52); *звертаюся до тебе, як до отця свого* (3, с. 81); *і чорні хрести до уст твоїх туляться, ніби сусідські брати* (3, с. 89); в) найменування за родом заняття, станом здоров'я, іншими ознаками, напр.: *останні кульбаби злетять безборонно звідси і стануть над небо, немов вартові* (3, с. 64); *а я так грубо, ніби злодій, збігаю східцями* (3, с. 17); *де я зірву із глodu кілька ягід пустотливих, / і вони на долоні, ніби безбожницькі, багатимуть на піску* (4, с. 30); *там бігають олені срібні, / ніби сліпці* (4, с. 64); *[сусід] затулявся кленовими китицями і безсоромно, ніби слизень, моргав мені правим оком* (4, с. 32); *і я забуваю її*

вигляд, як вигнанець (4, с. 55); *я дійшов до моря, як до невмирущого, / а з живого у ньому лишилося дві рибини* (4, с. 91).

3. Соматизми, напр.: *летить, мов катова рука, сей ворожбитський погляд* (3, с. 67); *надвечірок, немов загублене срібне око* (4, с. 38); *[вірші] ніби тіло, тлінне, дозріле до совісті* (4, с. 61); *і плямистими стануть очі, ніби руки після пустощів над кульбабою* (4, с. 66).

4. Флороніми: а) назви квітів і трав, напр.: *чума, мов лілля, згасає і народжується знову* (4, с. 16); *ти зухвало цілуєш дівчинку, аби дівчинка стала вища, ніби з крижинки квітка* (3, с. 25); *нервові очі, немов гвоздики, в яких ні дна, ні меду* (3, с. 30); *сум'яття – мов м'ята пом'ята на березі одинокому* (3, с. 74); *дім, перекошений і кривий, / недбалий, мов хміль* (4, с. 74); б) назви дерев і кущів, напр.: *тіло до тіла – / немов горобина до дзьоба* (3, с. 44); *брунатні вигини, ніби дерева, туляться одне одного* (4, с. 14); *діди, ніби пальми, / на бубнах виштовхують гнів* (4, с. 37); в) назви садовини, городніх і польових культур та їхніх плодів, напр.: *ї люди опадуть, мов яблука, / од знемог пред власними муками* (3, с. 12); *я радю од миті, коли воскресають твої / напівнавіжені і спілі, / мов прілі під вересень дині, думки* (3, с. 14); *ніч і по досі колюча, страшна і лайлива. / часу тремтілі межі сині, мов слива* (3, с. 41); *а там нагі проти неба два тіла, як дві зернини* (3, с. 98); *Силіцію, глянь, вечір – ніби цвіле зерня горіха* (3, с. 15); *хитаються стіни, ніби сухе бадилля* (3, с. 101); *я поспішаю чомусь до трамвая, уцертъ переповненого, ніби цитрус* (4, с. 70); г) назви частин рослин, напр.: *я обертався... й кликав твоє несміле тіло, / ніби листя струнке і зелене на вітрі, до себе* (3, с. 9); *ніжні його обійми, немов виноградні стебла, / пальці мої розрізають* (3, с. 11); *чуєш, Силіцію, яка мокра сорочка твоя? / це я свої мрії на ній, мов пелюстки, кладу й розтинаю* (3, с. 17); *тільки небо темніло, як паросток на морозі* (4, с. 66); *а ночі зараз такі хиткі, / як соломинка палаюча в птаха у дзьобі...* (3, с. 100).

5. Зооніми, з-поміж яких гіпероніми, напр.: *він стукав об древо й плював через ліве плече, / ніби звір* (3, с. 35); *із краю далекого я рушаю, мов риба, шукати єдиного друга свогого слід* (3, с. 92); *втер би тебе, мов хижак, просякаючи жалами* (3, с. 7). Також гіпонімічні найменування: а) назви домашніх тварин та частин їхнього тіла, напр.: *Я вчора туди приходив, як приходять до моїх воріт пси* (3, с. 19); *ми... такі безтурботні, немов березневі коти* (3, с. 58); *ніби лякливі коні, тремтять сопілки у них* (4, с. 10); *мов прибудного пса, вітер колише* (4, с. 70); б) назви диких тварин та частин їхнього тіла, напр.: *врода її, ніби лань перед стрілою мисливця* (4, с. 38); *слова – як олені зі снів моїх, / обтолочили серце* (4, с. 61); в) назви плазунів, риб та частин їхнього тіла, напр.: *мені блищить іній, ніби кит помаранчевий* (4, с. 76); *сидить старий роз'ятрений, ніби ікло змійне* (4, с. 54); *сокіл обводить землю, ніби гадюка ногу* (4, с. 37);

г) назви птахів і комах та їхніх органів, напр.: на вулицях кожний, **мов кострубата папуга**, ховає наїдки із свята собі між долонь (4, с. 37); видихи б'ються об плечі, **ніби бджілик білий струшує вогкі крила об світло плоске** (3, с. 28); міські листоноші, **ніби розлучені оси**, стомилися лягти мене (4, с. 55); **ніби жало** – розтерзаний вітер крізь груди (3, с. 29).

6. Назви споруд та їхніх частин, напр.: але і життя те було, **як дівочі замки перед книжками хлопчика залюбленого** (4, с. 31); срібні вулиці й тіні розлогі, / **як розкриті зрубниці** (4, с. 32); дерева тепер, **мов темниці колишніх наложниць** (4, с. 37); ніч надходить, **ніби спустошена дзвіниця** (4, с. 57); мені дахівки світять, **ніби лазівки тюремні** (4, с. 76).

7. Матеріально-речовинні назви, напр.: тільки лежши ти в тіні, **мов у розхристаній піні** (3, с. 59); розчинена темінь – **мов мідь на засвічених грудях** (3, с. 74); вогонь розливається, **ніби молоко** (4, с. 11); війна – **немов каміння** – зрікається і роду, і начал (4, с. 16); був за життя він, **як пил полум'яний** (4, с. 35); скрипучі, покривлені падають в траву пісні, і витерти їх би, **як роси перед покосом** (4, с. 53); пасмо твого волосся в руці – **ніби скло** (3, с. 46).

8. Назви явищ та об'єктів природи, напр.: і ти щовесни / проходиш, **мов сніг**, на пиші пташині хрестини (3, с. 14); і самітен будиночок, **як провесінь на війні** (3, с. 101); розтерта в зубах хризантема, **мов дим**, тепер – ікона: Осінне Явлення (3, с. 36); І вже сидітиму тоді, / **Неначе хвиля на воді** (3, с. 52); він красивий, **як обрій** (4, с. 17); я маю сусіда... / він поранку завжди виходив нагим, **наче сонце** (4, с. 32); ось і гості постіли, **мов блискавка в бляху** (4, с. 34); чужого розлучного... чекаєш на ложі, **як бурі** (4, с. 51); а те море хвилюю, / **ніби нескінченною зливою**, поверх дому твого (4, с. 58); листя, **як первість грому**, .. розжевріло й синіє (4, с. 65); і руки її **ніби ріки простягнені на простори** / ... і зняковілість її **ніби глухі нерозбачені гори** хтось її ізнічев'я торкнеться без мене **мов озеро дике** (3, с. 88).

9. Назви предметів, створених людиною: а) зброя: руки тримаєш, **мов списи**, у трав'яних легнях (3, с. 59); Гор підростав, **ніби меч серед ребр зрадливого** (4, с. 37); б) предмети одягу: і трава там, **як сукня роздерта**, / теж пізнала, мабуть, кохання (4, с. 14); в) музичні інструменти: сидить під ним хлопчик і кісткою, **як дудкою**, тарабанить по губах своїх (4, с. 58); г) інші предмети побуту: я ляжу на твої груди, **ніби на одр** (3, с. 46); червоні полотна вкривають дзеркала в кімнаті / так само красиво, **як ложе любовне** (4, с. 36); не читай мені віршів, / вони **ніби серп у сонці**, зниклі (4, с. 61); я бачив обличчя твоє завесніле / і очі твої, що в очі мої, **ніби зашморги** (4, с. 68); ти не мій уже певно біль / **як остання цигарка**

в пачці (4, с. 69); про день, що вось дотліє і тлін його буде, **ніби вогке перо у вогні** (4, с. 18); хлопчик лежав, **ніби дзвін**, він чекав чийогось поклику, руху, відлуння (3, с. 10); і неглибокий поріз, і неглибиста кров не предтече палкої, **мов лезо**, любови (3, с. 46); д) продукти інтелектуальної діяльності: час – **як нікому не цікаві вірші** (2, с. 50); о порцелянова лялечко! хто залишив тебе тут, / **наче пісню сумну про бешкетного хлопчика** (4, с. 14); ти торкаєшся зеленого променя голосом, **мовби танець на весняній гілці стурбованої зозулі** (4, с. 10).

10. Часові поняття: засинай... з юнським примарним обличчям, / з якого ясніє невинність, **ніби роздмухана ніч** (3, с. 28); світ, **як час**, марою покритий (4, с. 83); три ягідки на долоні лежать, **немов дні останні** (4, с. 88); я сиджу напроти дерева, яке оминають / **як всесвіту чорний день** (4, с. 90).

11. Просторові назви: бо був наш Озіріз такий щедрий, **як поле при осені** (4, с. 35); злітають птахи з гілок вузьких, тривожні, **як обрій** (4, с. 57).

12. Абстрактні назви, значна частина яких – опредметнені дії, напр.: одним словом, **як спалахом**, розчевріла лоза вина убієнного! (3, с. 18); у кімнаті дзеркал цілував я холодність, **мов мрію** (3, с. 22); меж плямистих вогнів, **мов меж п'яних юнацьких розмов**, очі бігають мимо людей і хотіння (3, с. 58); руде листя спаде, **мов подих останній в сопілку** (3, с. 89); темінь собача між маняками і листям гаряче блудить, **мовби розчахнутий гнів** (3, с. 28); тан цей... у чорній траві, **ніби плач пломени** (4, с. 12); був за життям він, **як зов пред гріхами** (4, с. 35); знати б тих коней, **мов зморену ввижу** (4, с. 59); шляхи безпритульні і вічні, короткі, **як дума про смерть** (4, с. 83); сходить дим, **ніби провісник тривожності** (3, с. 29); **ніби пізнє прозріння диму** – сніг (3, с. 29); співай! доки руки, / **мов крики**, **мов згуки** (3, с. 26). Також інші абстрактні лексеми, напр.: вловиш Київ **як самотності спокій** / **як маленьку мару** / осілу на голці каштана (3, с. 38); візьми моє серце – **як данини** і дай мені серце своє – **як милостиню** (3, с. 79); білий світ із напруги зітканий, **як війна – із втрат** (4, с. 83).

У поезіях митця об'єктом порівняння часто стають дії, процеси, що безпосередньо корелюють із дієслівним суб'єктом порівняння, напр.: покохати в цім місті легко, **ніби струсити із листя сніг** (3, с. 103); і постала вона перед нами, / **як кинджалом скелю розкрийла** (4, с. 35); сидить на веранді ластівка, **ніби не розуміє мене** (4, с. 62); зачинаєш танець долонями – / **ніби незграбний будуєш прихисток для потім дозрілого зерня** (4, с. 77). Такі зіставлення уможливають розкриття динаміки зображуваного, увиразнення станів ліричного суб'єкта. Автор також вдається до порівняння ситуацій, співвідносячи їх за спільними емоційними, динамічними чи функційними ознаками, напр.: але [мурахи] на солод сходяться... / **як люди до близької могили ідуть щастям і ненавистю ділитися** (4, с. 87);

твій лист із відбитками мокрими повний речень
куцих, швидких, немов березани плаксивої
осені обірвали їх (4, с. 85); [хлопчик] сідає у кут
кімнати і плаче, / так ніжно, немов по блясі
стукочуть бджоли (3, с. 33). Таке зіставлення
завичай має узагальнювальний характер,
оскільки не обмежується зовнішньою подібністю,
а виявляє глибинні смислові паралелі: передає
невимушеність людських почуттів, єдність
людини і природи в стражданні та прагненні
жити. Порівняння ситуацій у поезії здатне
створювати багатшарові образи, у яких
конкретна подія постає аналогом внутрішнього
стану людини, її духовного досвіду. Такі
конструкції «увиразнюють художній текст,
деталізують портретні описи, надають
вичерпну характеристику предметам і явищам
тощо» [16, с. 96].

Подекуди автор використовує прийом
нанизування порівнянь і до одного суб'єкта
добирає кілька об'єктів різної семантики для
зіставлення, напр.: щодень народжується і
погибає, / як думка, як воїн, як втіха, як
прикрість (3, с. 79); покину цей світ, ніби сонце
роздерте стінами, / ніби ніщо, ніби ніхто... (3, с. 23).
Це посилює експресивність висловлення,
формує полісемантичність, оскільки різні
об'єкти порівняння розкривають різні аспекти
зображуваного предмета чи явища, сприяє
індивідуалізації ідіостилі митця, демонструючи
його здатність варіювати й розгортати
асоціативний ряд.

Порівняння у творчості Віталія Білозіра
завичай неординарні, сформульовані на основі
суб'єктивних естетичних уподобань. Митець
часто виходить за межі усталених асоціативних
схем, створюючи зіставлення, які не мають
традиційних аналогів у фольклорі чи
літературній традиції. Несподіваність порівнянь
митця ґрунтується на зіставленні абстрактного і
конкретного (мрії мов пелюстки, мовчання –
риба); переосмислення усталених символів
(дерева мов темниці колишніх наложниць, ніч
ніби спустошена дзвіниця); поєднанні різних
сенсорних образів (листя, як первість грому, як
перед вічністю дзеркало – розжеврило й синіє;
чуєш сю музику – дивне гірке божество). Такі
компаративні конструкції стають інструментом
індивідуального мовотворення, «вони мають
складну логіко-семантичну основу і потребують
активної асоціативної й інтелектуальної
діяльності від читача» [16, с. 96].

Увиразнюють об'єкти поетичних порівнянь
авторські неологізми, утворені уявою митця, що
посилюють образність і виражають неповторність
ідіостилі Віталія Білозіра, напр.: знати б тих
коней, мов зморену **ввижу**; ніжне обличчя **по-
юнськи** лукаве й просте; камінь... / ніби **протергле**
листя та ін. Такі оказіоналізми також формують
нові семантичні відтінки в сприйнятті поетичного
образу.

**Висновки та перспективи подальших
досліджень.** Порівняльні конструкції є одними
з найпоширеніших мовних засобів, характерних для
більшості творів Віталія Білозіра. Компаративами
в поетичному доробку автора посідають важливе
місце у формуванні його ідіостилі, адже вони
не лише виконують традиційну образотвірну
функцію, а й стають засобом актуалізації нових
семантичних відтінків, виявляючи складну
асоціативну природу художнього мислення поета.
Поет поєднує індивідуальний життєвий досвід
із загальнолюдськими цінностями, що сприяє
формуванню його унікальної поетичної картини
світу. На основі відібраного й систематизованого
фактичного матеріалу здійснено семантико-
тематичну класифікацію об'єкта компаративем,
до яких належать: конфесійна лексика, персоніми,
соматизми, флороніми, зооніми, назви
архітектурних об'єктів та їхніх складових, природні
явища, матеріально-речовинні, часові та просторові
поняття, а також конкретні й абстрактні номінації.
Семантика об'єкта в авторських порівняннях
характеризується багатоплановістю: від предметно-
конкретних співвіднесенень до абстрактно-
метафоричних нашарувань, що забезпечує глибину
емоційного та інтелектуального впливу тексту.
Аналіз фактичного матеріалу засвідчив, що
в компаративних конструкціях Віталія Білозіра
простежується схильність до нанизування образів,
взаємопроникнення семантичних планів, використання
біблійних та культурно зумовлених кодів, що
увиразнює світоглядно-філософську основу його
поезії. Такі порівняння постають не випадковими
тропами, а елементами цілісної поетичної
системи, у якій поєднано індивідуально-авторську
інтерпретацію реальності з універсальними
культурними смислами.

У подальших дослідженнях доцільно
проаналізувати семантику суб'єкта порівняльних
конструкцій у поезіях Віталія Білозіра, засоби
граматичного вираження компаративів, а також
виявити й описати ознаки, на основі яких автор
створює порівняння й досягає потрібного
стилістичного ефекту.

Список використаної літератури

1. Баган М., Заскалета В. Типологія порівняльних конструкцій за модулем порівняння (на матеріалі роману-колажу із стихій життя Дмитра Кешелі «Родаки»). *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*. 36. 2023. С. 30–40. DOI: <https://doi.org/10.31652/2521-1307-2022-36-30-40>.

2. Білозір В. Ігри з жовтою квіткою. Gry Żółtych Kwiatów: книжка-білінгва. Sochaczew, 2022. 60 с.
3. Білозір В. Паперовий хлопчик. Київ: Каяла, 2022. 108 с.
4. Білозір В. Порцелянове яблуко. Київ: КА «Артіль», 2024. 96 с.
5. Герман В. В., Кириленко Н. І. Лінгвістичний статус порівняльних синтаксем у структурі простого речення. *Наукові записки. Серія: Філологічні науки*. 2024. № 208. С. 112–119. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-208-15>
6. Городецька В. А. Порівняння як ознака художнього ідіолекту (на матеріалі поетичного мовлення В. Стуса). *Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. Філологічні студії*. 2018. Вип. 17. С. 124–134.
7. Гулак А.М. Індивідуально-авторські порівняльні конструкції у поезії Василя Стуса як елемент ідіостилю митця. *Collection of scientific papers «SCIENTIA»*. June 24, 2022; Helsinki, Finland. С. 60–64.
8. Заскалета В. П. Типологія семантичних полів порівняння за значенням об'єкта (на матеріалі роману-колажу Д. Кешелі «Родаки»). *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія: Філологія*. 2018. Т. 21, № 1. С. 131–141.
9. Калимон Ю., Кульчицький І., Ліхнякевич І. Ідіолект, ідіостиль, індивідуальний стиль. Тотожне чи різне? *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство*. 2014. № 5. С. 226–229.
10. Рошко С.М. Семантико-синтаксичні особливості вираження категорії порівняння в українському фольклорі. *Закарпатські філологічні студії: наукове видання*. Ужгород: Видавничий дім «Гельветика». 2024. Вип. 33. Т. 2. С. 36–40. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.33.2.6>
11. Сидоренко І. Підходи до вивчення ідіостилю у лінгвістичних дослідженнях художнього тексту. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство)*. 2015. Вип. 21. С. 296–300.
12. Сизоненко Н. М. Семантична структура компаративем за об'єктом порівняння (на матеріалі збірки новел М. Дочинця «Хліб і шоколад»). *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка: Філологічні науки*. 2020. № 4 (335). С. 76–85.
13. Скоробогатова О. О. Граматичні дослідження в лінгвопоетичному вимірі: поетична мова, дискурс, ідіостиль, текст. *Лінгвістичні дослідження: зб. наук. пр. Харк. нац. пед. ун-ту імені Г. С. Сковороди*. 2025. Вип. 62. С. 60–72. DOI: <https://doi.org/10.34142/23127546.2025.62.05>
14. Українська мова: енциклопедія / НАН України, Ін-т мовознав. імені О.О. Потебні, Ін-т укр. мови; редкол.: В. М. Русанівський [та ін.]. Вид. 2-ге, випр. і допов. К.: Вид-во «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 2004. 820 с.
15. Філінюк В. Порівняльні конструкції в поетичному ідіолекті Миколи Дмитренка. *Філологічний дискурс: зб. наук. праць*. 2015. Вип. 2. С. 119–123.
16. Шатілова Н. Порівняння в мовно-образній системі художнього тексту (на матеріалі творів Сидора Воробкевича). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2023. Том 34 (73). № 1. С. 92–97. DOI: <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.1.1/16>
17. Юлдашева Л. П. Порівняльні конструкції в сучасній воєнній ліриці. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика*. 2023. Том 34 (73) № 4. С. 56–64. DOI: <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.4/11>.

Надійшла до редакції 26 липня 2025 р.

Переглянута 26 серпня 2025 р.

Прийнята до друку 02 жовтня 2025 р.

Опублікована 30 грудня 2025 р.

References

1. Bahan, M., Zaskaleta, V. (2023). Typology of comparative constructions by the comparison module (based on the collage novel «Rodaky» by Dmytro Keshela). *Scientific Notes of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University. Series: Philology (Linguistics)*, 36, 30–40. <https://doi.org/10.31652/2521-1307-2022-36-30-40> [in Ukrainian].
2. Bilozir, V. (2022). Games with a yellow flower. Gry Żółtych Kwiatów: Bilingual book. Sochaczew [in Ukrainian, in Polish].
3. Bilozir, V. (2022). Paper boy. Kyiv: Kayala [in Ukrainian].
4. Bilozir, V. (2024). Porcelain apple. Kyiv: KA «Artil» [in Ukrainian].
5. Herman, V. V., Kyrylenko, N. I. (2024). Linguistic status of comparative syntactemes in the structure of a simple sentence. *Scientific Notes. Series: Philological Sciences*, 208, 112–119. <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-208-15> [in Ukrainian].
6. Horodetska, V. A. (2018). Comparison as a feature of artistic idiolect (based on the poetic language of Vasyl Stus). *Scientific Bulletin of Kryvyi Rih State Pedagogical University. Philological Studies*, 17, 124–134 [in Ukrainian].
7. Hulak, A. M. (2022). Individual author's comparative constructions in Vasyl Stus's poetry as an element of the writer's idiolect. In *Collection of Scientific Papers "SCIENTIA"* (pp. 60–64). Helsinki, Finland [in Ukrainian].
8. Zaskaleta, V. P. (2018). Typology of semantic fields of comparison by the meaning of the object (based on the collage novel «Rodaky» by D. Keshela). *Bulletin of Kyiv National Linguistic University. Series: Philology*, 21(1), 131–141 [in Ukrainian].

9. Kalymon, Yu., Kulchytskyi, I., Likhnakevych, I. (2014). Idiolect, idiostyle, individual style: identical or different? *Scientific Bulletin of Lesya Ukrainka Eastern European National University. Philological Sciences. Linguistics*, 5, 226–229 [in Ukrainian].
10. Roshko, S. M. (2024). Semantic-syntactic features of expressing the category of comparison in Ukrainian folklore. *Zakarpattia Philological Studies*, 33(2), 36–40. <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.33.2.6> [in Ukrainian].
11. Sydorenko, I. (2015). Approaches to studying idiolect in linguistic research of literary text. *Scientific Notes of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University. Series: Philology (Linguistics)*, 21, 296–300 [in Ukrainian].
12. Syzonenko, N. M. (2020). Semantic structure of comparatives by the object of comparison (based on the short story collection “Bread and Chocolate” by M. Dochynets). *Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University: Philological Sciences*, 4(335), 76–85 [in Ukrainian].
13. Skorobohatova, O. O. (2025). Grammatical studies in the linguopoetic dimension: poetic language, discourse, idiostyle, text. *Linguistic Studies*, 62, 60–72. <https://doi.org/10.34142/23127546.2025.62.05> [in Ukrainian].
14. Rusanivskiy, V. M. (Ed.). (2004). Ukrainian language: Encyclopedia (2nd ed., rev. and exp.). National Academy of Sciences of Ukraine, O. O. Potebnia Institute of Linguistics; Institute of the Ukrainian Language. Kyiv: Ukrainian Encyclopedia named after M. P. Bazhan [in Ukrainian].
15. Filiniuk, V. (2015). Comparative constructions in the poetic idiolect of Mykola Dmytrenko. *Philological Discourse*, 2, 119–123 [in Ukrainian].
16. Shatilova, N. (2023). Comparisons in the language-imagery system of literary text (based on the works of Sydir Vorobkevych). *Scientific Notes of V. I. Vernadsky Taurida National University. Series: Philology. Journalism*, 34(73)(1), 92–97. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.1.1/16> [in Ukrainian].
17. Yuldasheva, L. P. (2023). Comparative constructions in modern war poetry. *Scientific Notes of V. I. Vernadsky Taurida National University. Series: Philology. Journalism*, 34(4), 56–64. <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2023.4/11> [in Ukrainian].

Submitted July 26, 2025.

Revised September 26, 2025.

Accepted August 02, 2025.

Published December 30, 2025.

Oksana Havryliuk, PhD in Philology, Docent, Associate Professor at the Department of Ukrainian Language, Dragomanov Ukrainian State University (9 Pirogov Str., Kyiv, 01601, Ukraine); e-mail: o.r.havrylyuk@udu.edu.ua; <http://orcid.org/0009-0007-1106-5079>

Olena Konieieva, Senior Lecturer at the Department of Ukrainian Language, Dragomanov Ukrainian State University (9 Pirogov Str., Kyiv, 01601, Ukraine); e-mail: olenakoneeva@gmail.com; <http://orcid.org/0009-0001-5509-111X>

Comparative constructions in Vitaliy Bilozir's poetry as elements of the artist's idiostyle: semantic and thematic classification of an object

In modern linguistic science, researchers are increasingly interested in studying stylistic figures, particularly comparative constructions as expressive means of language. The relevance of scientific research is determined by the need to study comparative constructions in the poetic works of the modern Ukrainian poet Vitaliy Bilozir as important means of forming the artist's idiolect. The research of comparative structures in literary texts is particularly valuable, as they serve as one of the most effective means of creating imagery and reflect the specificity of the author's worldview and individual style.

The purpose of this article is to carry out a semantic and thematic classification of the object of comparatives in Vitaliy Bilozir's poetry in the context of researching the author's idiostyle.

It has been found that comparative constructions in the poet's work not only perform image-making function, but also contribute to the formation of a unique conceptual system, where objects of comparison acquire symbolic meaning. The analysis showed that the choice of objects of comparison in V. Bilozir's poetry is often associated with natural elements, emotional states, and philosophical concepts, which gives reason to consider his poetic world as a multidimensional system in which every detail has a profound significance. In this way, the poet combines individual experience with universal human values and forms his own poetic picture of the world. The following semantic groups of comparison objects were analyzed: confessional vocabulary, personal names, somatisms, floronyms, zoonyms, names of structures and their parts, natural phenomena, material and physical concepts, temporal and spatial concepts, concrete and abstract names.

The results of the research contribute to a better understanding of the mechanisms of forming the idiolect of a modern Ukrainian poet and opening new perspectives for the analysis of comparative constructions in poetry.

Keywords: comparatives, typology of the object of comparison, poetic discourse, lexical semantics, author's language creation.

Внесок авторів: всі автори зробили рівний внесок у цю роботу

Конфлікт інтересів: автори повідомляють про відсутність конфлікту інтересів

Як цитувати: Гаврилюк, О., & Конєєва, О. (2025). Компаративні конструкції в поезії Віталія Білозіра як елементи ідіостилю митця: семантико-тематична класифікація об'єкта. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія»*, (97), 70-77. <https://doi.org/10.26565/2227-1864-2025-97-11>

In cites: Havryliuk, O., & Konieieva, O. (2025). Comparative constructions in Vitaliy Bilozir's poetry as elements of the artist's idiosyle: semantic and thematic classification of an object. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series Philology*, (97), 70-77. <https://doi.org/10.26565/2227-1864-2025-97-11> [in Ukrainian]